

UO'K: 378:37.02:37.013.78:37.018.43:004

**MEDIATA'LIM VOSITASIDA BO'LAJAK TEXNOLOGIYA FANI O'QITUVCHILARINING
INFORMATSION-ANALITIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK
AHAMIYATI****ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННО-
АНАЛИТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ
ДИСЦИПЛИН В СРЕДСТВАХ МЕДИАОБРАЗОВАНИЯ****PEDAGOGICAL SIGNIFICANCE OF THE DEVELOPMENT OF INFORMATIONAL-
ANALYTICAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF TECHNOLOGY IN THE MEDIUM
OF MEDIA EDUCATION**

Aldasheva Sayyoraxon To'liqinovna
Andijon davlat unoversiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya

Maqolada multimedia vositalarida dars o'tishning samarasi, bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarining informatsion-analitik kompetentligini rivojlantirish darslarda faolligiga ijobiy ta'sir ko'rsatish omillari o'rganilgan. Maqolaning ilmiy va amaliy ahamiyatlaridan kelib chiqib, xulosa qismida taklif va tavsiyalar berilgan.

Аннотация

В статье исследуются факторы, влияющие на эффективность проведения уроков на мультимедийных носителях, положительное влияние на активность на уроках развития информационно-аналитической компетентности будущих учителей технологических дисциплин. Исходя из научной и практической значимости статьи, в сводной части приводятся предложения и рекомендации.

Abstract

The article examines the factors influencing the effectiveness of lessons on multimedia media, the positive impact on the activity in the lessons of the development of information and analytical competence of future teachers of technological disciplines. Based on the scientific and practical significance of the article, the summary section contains suggestions and recommendations.

Kalit so'zlar: mediata'lim, media vosita, multimedia, texnologiya, analitik tafakkur, mediasavodxonlik.

Ключевые слова: медиаобразование, медиаинструмент, мультимедиа, технологии, аналитическое мышление, медиаграмотность.

Key words: media education, media tool, multimedia, technology, analytical thinking, media literacy.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatni axborotlashtirish, ta'lim tizimida axborot va telekommunikatsiya texnologiyalaridan faol foydalanib bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarining informatsion-analitik kompetentligini media-ta'lim masalalariga e'tiborini kuchaytirishning asosiy sabablari va dolzarbligi hisoblanadi.

Mediata'limning ahamiyati va uni qo'llab-quvvatlash YUNESKO qaror va tavsiyalarida bir necha bor qayd etilgan. YUNESKOning 2002-yilgi tavsiyalarida ta'kidlanishicha, "mediata'limi har bir mamlakat fuqarosining so'z va axborot erkinligiga bo'lgan asosiy huquqining bir qismi bo'lib, demokratiyani qo'llab-quvvatlashga hissa qo'shadi. Turli mamlakatlarda media-ta'limning yondashuvlari va rivojlanishidagi farqlarni e'tirof etgan holda, uni imkon qadar milliy o'quv dasturlari doirasida, shuningdek, insonning butun hayoti davomida qo'shimcha, norasmiy ta'lim va o'z-o'zini tarbiyalash doirasida joriy etish tavsiya etiladi".[1]

MATERIALLAR VA METODLAR

Jahonda mediata'lim kundan kunga yangilanib, takomillashib bormoqda. Bu shubhasiz, texnologiyalarning shiddat bilan rivojlanib taraqqiy etishi bilan bog'liq bo'lib, insonlar ayniqsa, yoshlar yurish-turishini, hayotini media(internet)siz tasavvur qilolmaydi. Darslarda talabalarning faol

bo'lishi va fanlarga qiziqishi va mavzularni o'zlashtirishi ko'p jihatdan o'qituvchi-pedagoglarning multimediyadan keng foydalanishiga bog'liq bo'lmoqda. Multimedia loyihalaridan foydalanish nafaqat darsni ko'rgazmali va qiziqarli qiladi, balki insonning shaxsiy yo'nalishiga ta'sir ko'rsatishga yordam beradi.

Mamlakatimizda ta'lim sohasida keng miqiyosli islohotlar olib borilmoqda. Davlatimizning ta'lim sohasiga e'tibori yuksak bo'lib, ayniqsa, oxirgi yillarda jadal ta'lim siyosati va islohotlari olib borilayotganligiga har kuni guvoh bo'lmoqdamiz. Islohotlar zaminida inson manfaatlari, mamlakatimiz taraqqiyoti va kelajak avlodlarni munosib kasb egalari bo'lib yetishlari ko'zda tutilgan bo'lib, olib borilayotgan ishlar o'z natijalarini ko'rsata boshlaganini ta'kidlash o'rinlidir.

Ta'lim islohotlarida oliy ta'lim muassasalarida media vositalaridan hususan multimedia va boshqa turli ommaviy axborot vositalaridan foydalanishga bag'ishlangan keng qo'lamli ishlar haqida maqsad-vazifalar qo'yilayotganini ko'rishimiz mumkin. Hususan, davlat siyosatining muhim poydevori bo'lgan "2022 - 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot Strategiyasi"da qo'yilgan 100 maqsaddan 10 ga yaqinida (41, 50, 70, 71, 72, 76, 78, 82, 89 va boshqa maqsadlarda) yoshlarning media bilan munosabatlarini ko'zda tutuvchi muhim ishlar belgilangan.[2]

Bundan tashqari, **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 08.10.2019 - yildagi PF-5847-sonli "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risidagi farmoni"**,da Oliy ta'lim muassasalarini zamonaviy AKT vositalari va kompyuter texnikasi bilan ta'minlash, jumladan kompyuterlar, serverlar, simsiz tarmoq uskunalari, proyektorlar va multimedia uskunalarini bosqichma-bosqich sotib olish, shuningdek, yagona talablar asosida oliy ta'lim muassasalarida ma'lumotlar bazalari va axborot tizimlarini ishlab chiqish va joriy etish vazifasi yuklangan edi. [3] Mamlakatimizda olib borilayotgan ta'lim uchun multimediyadan foydalanish bo'yicha tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, rasm va so'zlarni birlashtirgan talabalarning informatsion-analitik kompetentligini rivojlantirishda faqat so'zlardan foydalanadiganlarga qaraganda ko'proq ijobiy natijalar kuzatilgan. Jumladan, multimedia vositalari asosida texnologiya fani o'qituvchilarining informatsion-analitik kompetentligini rivojlantirish samarasi an'anaviy usulga qaraganda 2 barobar unumli va vaqtdan yutish mumkin. Multimedia vositalari asosida bilim olishda 30% gacha vaqtni tejash mumkin bo'lib, olingan bilimlar esa xotirada uzoq muddat saqlanib qoladi. Agar bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarining berilayotgan materiallarni ko'rish asosida qabul qilsa, axborotni xotirada saqlash va informatsion-analitik kompetentligini rivojlantirish 25-30% gacha oshadi. Bunga qo'shimcha sifatida o'quv materiallari audio, video va grafika ko'rinishida mujassamlashgan holda berilsa, materiallarni xotirada saqlab qolish 75% ortadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Mutaxassislar fikricha, mediata'lim talabalarni mustaqil fikr yuritishga, ijodkorlik faoliyatlarini yana-da rivojlantirishga, axborot olish, uni qayta ishlash, umumlashtirish, xulosa chiqarishga o'rgatadi. Ta'lim jarayonida mediata'lim qanchalik mukammal bo'lsa, u yosh avlodning dunyoqarashi, intellektual salohiyati shunchalik rivojlanishiga xizmat qiladi. Demak, bugun mediata'lim sirlarini nazariy jihatdan puxta o'rganib, amaliyotda yetarli darajada qo'llash maqsadga muvofiqdir. Axborot kommunikatsiyaning globalashuvi sharoitida ta'lim jarayonida o'ziga xos talablar paydo bo'lmoqda. Bu talablar bevosita mediata'lim bilan chambarchas bog'liqdir.

Mediata'lim barcha ta'lim sohasini sifat jihatdan yana-da yuqoriroq pag'ona ko'tarishga, axborot madaniyatini yuksaltirishga xizmat qiladi. Ya'ni, bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilariga o'quv jarayonida nazariy bilim berish bilan materiallarni yuqori darajadagi zamonaviy texnika vositasida namoyish etish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu yangilik va ta'bir joiz bo'lsa, ilg'or usul talabalarda qiziqish uyg'otadi. Ular dars jarayonida o'sha mavzularni puxta o'zlashtirishlariga xizmat qiladi.

Manbalarda qayd etilishicha, YUNESKO qoshidagi kino va televideniya bo'yicha xalqaro kengash tomonidan 1973 yili birinchi marta video ta'limga shunday ta'rif berilgan edi: "Mediata'lim deganda pedagogika nazariyasi va amaliyotida maxsus bilim sohasi sifatida qaralibotgan ommaviy kommunikatsiya vositalarini egallash uchun nazariy va amaliy ko'nikmalarini shakllantirishni tushunish lozim". [4]

Ta'lim sohasida mediata'limni joriy qilish borasida yetarlicha huquqiy asoslar va davlat dastrulari qabul qilingan hamda mahalliy ilmiy tadqiqotlarda uning foydasi va samarali jihatlari yuqoriligi asoslangan bo'lsa-da, bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarining informatsion-analitik kompetentligini rivojlantirish omillarini o'rganish va o'quv-tarbiyaviy faoliyatni muvaffaqiyatli olib

borishi uchun zarur bo'lgan pedagogik bilimlar va ko'nikmalarning asl mohiyatini aniqlash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

XULOSA

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, dunyoda va mamlakatimizda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ta'lim siyosati va amaliyotlari, media savodxonligi har kuni o'zini yangilab borayotgan aloqa texnologiyalarining aql bovar qilmaydigan tezligi bilan kundun-kunga ahamiyatini oshirmoqda. Yangi aloqa texnologiyalari tezligiga moslashishda qoidalar va siyosatlardan tezroq bo'lgan oxirgi foydalanuvchi xabarni qabul qilish, ishlab chiqarish, ko'paytirish, baholash va tarqatish jarayonlarida doimiy ravishda yangilanadigan xatti-harakatlar modellari va usullarini namoyish etmoqda. Bu tez o'zgaruvchanlik va moslashuvchanlik, ayniqsa boshqaruv va tartibga soluvchilar uchun qiyinchilik tug'diradi.

O'zbekistonda media savodxonligi ta'limiga nazar tashlaydigan bo'lsak, 2000- yillarning boshidan buyon bu masala davlat siyosati va tadqiqot sohasi sifatida qabul qilinganini, shuningdek, 2017-yildan e'tibor yanada oshganini ko'rish mumkin. Shu bilan birga, ushbu mavzu bo'yicha nazariy ishlarni va xalqaro platformalardan olingan bilimlarni boshqarish, tartibga solish va amaliyotga kiritishda ba'zi muammolar mavjud. Bu kamchiliklar o'tkazilgan seminar va yig'ilishlarda ham, joylardagi o'rganishlar natijalarida ham o'z ifodasini topmoqda. Mediata'lim bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarining o'zgaruvchan davriga qarab ishlab chiqarish mexanizmlariga qarab kontekstda tez yangilanishi kerak bo'lgan va eng muhimi turli darslarga qo'llash uchun integratsiya qilinishi va turli darslarda foydalanish kerak bo'lgan ta'lim to'plamidir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. UNESCO. The Seville Recommendation. In: Youth Media Education. Paris: UNESCO, 2002.
2. **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 08.10.2019 - yildagi PF-5847-sonli "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risidagi farmoni"**
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" 28.01.2022 yildagi PF-60-son, <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>
4. UNESCO. The Seville Recommendation. In: Youth Media Education. Paris: UNESCO, 2002.
5. Azixodjaeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. — T.: Fan, 2006.
6. Amonova A.S., Qobulova N.B., Boshlang'ich ta'lim samaradorligini oshirishda multimedia vositalarining ahamiyati. "Science and Education" Scientific Journal, December 2021 / Volume 2, Issue 12, 528-b.
7. Духтаева А., Мультимедийные проекты как способ повышения медиаграмотности учеников средней общеобразовательной школы. Под ред. В. В. Тулупова. – Воронеж: Кварта, 2016. – С. 28.